

123. szám.
1924-25.

Bírákai kiadvány:

D. Kovács Andor

D. Tóth Gyula
professzor munk.

Debrecen, 1924. December hó 2. án.

Ufogatoni!

D. x 4/3. 24

Kovács

K. i. d. k. a. -
Ufogatni.

Debrecen, 1924. dec. 10.

Tóth

A látszólagos felbujtás.

Fogtudományi doctori értekezés

Írta: Dorn Frigyes.

Történetek:

Angyal Pál: A magyar büntetőjog tankönyve. 1904.

Edvi Illés Károly: A büntetőtörvénykönyv magyarázata. 1894.

Ginkov Ferenc: A magyar büntetőjog tankönyve. 1914.

Jók Albert: A közvetett tettség. 1902.

Wlassics Gyula: A bűnkíséreltet és a bűngazdát büntetőelekmény. I. 1885.

Büntetőtörvénykönyvrünk

69. §.-a értelmében: „A végrehajtott vagy megkísérlett büntett vagy vétség része az: 1. aki mást a büntett vagy vétség elkövetésére szándékosan rábír (felbújtó)”. Ezen meghatározás expressis verbis kimondja, hogy magának a felbújtó tevékenységének szándékosnak kell lenni. Nem szól viszont a meghatározás arról, hogy a felbujtás fogalma csak azáltal van kimerítve, ha a tettes-

ben is megvan a szándék a büntetendő cselekmény elkövetésére,
 „vagyis a felbujtás által el kellett határozatnia arra, hogy a cselekményt szándékosan véghez vigye.“*)

A felbujtás tehát szándékos reábirást jelent valamely büntetendő cselekmény szándékos elkövetésére.

A felbujtottnak a felbujtó szellemi behatása következtében kell magát a büntetetre, illetőleg vétségre elhatároznia. Ha tehát valamely büncselekmény esetén a felbujtást meg akarjuk állapítani; nemcsak ma-

*) Ministeri indokolás szavai.

gára a „felbújtó”-nak nevezett személyre, de a cselekmény elkövetésére reálbirt egyénre is tekintettel kell lennünk, mert csak e két személy tudatának és akaratának harmoniája esetén beszélhetünk „felbujtásról.” Ellenkező esetben a „reálbirtás” nem valószínű, de csak látszólagos felbujtás lesz, melyet az újabb irodalomban a „közvetett tettség” név alatt ismernek. Van nevezetesen néhány oly alakulat e körökben, melyek tévedésbe ejthetnek. Ugyanis első pillanatra úgy tűnnek fel ezek,

mintha a felbujtási viszony esetei lennének; ép ezért igen fontos az irodalom azon törekvése, hogy pontosan elhatárolja a valószínos felbujtás eseteit a látszólagostól.

A látszólagos felbujtás eseteinek két fő csoportját különböztethetjük meg. Mindkét csoport megegyezik abban, hogy a tettes büntetőjogiilag felelősségre nem vonható, mivel az okozati összefüggést, a szándékának fennforgása miatt, ^Fniola meg nem állapíthatjuk. Ellenben különbség van a két csoport közt annyiban, amennyiben ^Flón bűjjan

az első csoportba tartozó eseteknél a bünesszelekmény elkövetésére a másik személy által felhasznált egyén büntetőjogilag ^(nem) képes büntetendő eszelekmény elkövetésére; a második csoportba pedig azokat az eseteket soroljuk, melyeknél az egyén büntetendő eszelekmény elkövetésére ~~(nem)~~ képes. *)

Az első csoportba a következő esetek tartoznak: 1-3,

1. Ha valaki 12 éven alóli gyermeket, vagy olyan 12-18 év közötti korban lévő fiatalkorút bír reá

*) Jtk. 8. l.

a büntetendő cselekmény elkövetésére, kinek nem volt meg a büntet-
hetőséghez szükséges értelmi és er-
kölszi fejlettsége a cselekmény elkö-
vetésekor. A Büntető Novella (1908. XXXV)
15. és 16. §-ai intézkednek erről. For-
mózatos dolog, hogy ha valakinek
tettét életkora miatt beszámítani
nem lehet, az szándékos tetteként
nem tekinthető és így a másik sze-
mély részéről alkalmazott azon szel-
lemi tevékenységet sem tekinthetjük
felbüntetésnek, mely a cselekmény
véghezvívóját a tette indította.
Aki az értelmi szerzője a tettnek,

az itt a tulajdonképeni tettes. „Hiányzik ilyenkor a felbujtás lényeges kelteke: a reábirás. Midőn valaki más, mint pusztán tudatosság és szabad akaratelhatározás nélküli testet hoz mozgásba bűnös tervének megvalósítása céljából, csak olyan szempont alá esik, mintha saját testi erejét használná.” *)

Vannak mégis olyanok a büntetőjog német művelői között, így elsősorban Schütze, akik ezt felbujtásnak tekintik. Mivel pedig a felbujtás járulékos természete azt eredmé-

*) *Wlassics: 216. l.*

nyeri, hogy büntetendő alapesetek-
mény okvetlenül szükséges a fel-
büjtés fennforgásához, nélkül az nem
létezhetik: természetes, hogy ezt csak
azon az alapon jelenthetik ki, ha igen-
lőleg válaszolnak arra a kérdésre,
hogy a 12. éven aluli gyermek követ-
het-e el büntetendő cselekményt.

Felfogásuk szerint ugyanis az ala-
nyi okozatosság és a beszámítás tör-
dése egyáltalán nem tartoznak a bün-
cselekmény tényálladáikához, s így a
büncselekmény fogalmánál szám-
ba nem kerülő tényezők, csupán a
büntethetőség előfeltételeit képezik.

Ere mondja találóan Trk.: „Élfel-
 gás a leghatározottabban elítélendő,
 mert alig van ennél a büntetőjog-
 ban reakcionáriusabb. Vissza akarja
 varázsolni a XIV. és XV. század bünte-
 tőjogát a maga hírhedt állapotai-
 vel, mikor tényleg az alanyi bűnös-
 séget és beszámítást nem tartották
 a büntetendő cselekmény kellekeinek,
 mert hiányzott azok büntetőjogi je-
 lentőségének felismerése. De e felis-
 merés óta a fejlődés vissza nem csinál-
 ható: a cselekmény, mint a kívül-
 lágban okozott bizonyos változás, ha
 az mindjárt valamely büntetőjogi

normát sért is, önmagában szinte-
len, ha ehhez nem kapcsolódik az a-
lanyi bünnösség, mert csak így vonat-
tó a tettes a büntetőjogilag relevans
eredmény előidézéséért felelősségre.)*

Ez a helytelen felfogás külön-
ben a büntetőtörvénykönyvek helyte-
len terminológiájában is tápot kap,
amennyiben ezek nem jelentik ki ha-
tározottan, hogy a gyermek nem kö-
vethet el büntetendő cselekményt.

Az 1908. XXXVI. tc. 15. §.-a szerint is: „Az
ellen, aki a büntett vagy vétség elkö-
vetésekor életének tizenkettődik évét

*) Trk: 9. l.

meg nem haladta, sem vád nem emelhető, sem bűnvádi eljárás nem indítható." A helyes álláspont pedig az, hogy egy 12. évét be nem töltött gyermek nem követhet el büntetendő cselekményt, emélfogva a gyermek fel nem bírtható, csak felhasználható, vagyis hiányzik itt a felbujtás lényeges kelléke: az annak alapjául szolgáló bűncselekmény, minék következtében a felbujtás csak látólagos. A 12-18. év közötti fiatalokraakra már is állanak ugyanazok az elvek, de csak akkor, ha a szükséges értelmi és erkölcsi fejlettségük hiányzik, mert

ellenkező esetben igenis követhetnek el bűncselekményt, tehát nem felhasználtatnak, de felbujtatnak, reávitetnek bűncselekmény elkövetésére.

2. Az ide tartozó második eset az, ha a cselekmény elkövetője öntudatlan állapotban volt, vagy elmezavarban szenvedett. A Btk. 76 §-a értelmében így vanis „Nem számitható be a cselekmény annak, aki azt öntudatlan állapotban követte el, vagy kinck elmebetegsége meg volt zavarva és emiatt a karatának szabad elhatározási képességével nem bírt.” Nyilvánvaló, hogy öntudatlan

állapot vagy örültség esetén a tettes és a tett értelmi szerzőjének tudat- és akarat-harmóniájáról nem beszélhetünk. „Pusztán fizikai erő, mechanikai eszköz ilyenkor az ember másnak hatalmában. Az, aki ezen fizikai erőt használja — az lesz a büntetett tettese.” — mondja Wlassics. *)

3. Ugyanazak látszólagosnak kell minősítenünk a fentebbiek folytán a másik személy felbujtását, tehát helyesen eszközként való felhasználását a büntetőtörvénykönyv 88. §-ának esetében, mely a kö-

*) Wlassics: 216. l.

vetkezésképen intézkedik: „ Liketnémák,
ha cselekvésük bűnösségének felismeréséhez szükséges belátással nem bírnak: büntett vagy véttség miatt nem büntethetők. ”

A második csoport esetei
a következőkben ismertetendők: 1-3

1. Első eset itt a büntető-törvénykönyv 77 §.-ának említett körülmények fennforgása. A törvény-szakasz a következőképen intézkedik:
„ Nem számítható be a cselekmény,
ha elkövetője ellenállhatatlan erő,
vagy oly fenyegetés által kényszerítetett arra, amely saját vagy vala-

mely hozzátartozójának életét, vagy testi épségét közvetlenül veszélyeztet-
te, amennyiben a veszély másképen
nem volt elhárítható." Az ilyen es-
lekvőt a kényszerítő hatalmában levő
pirosta eszköznek tekinthetjük eső-
pán, mert habár értelmi és fizikai
fejlettségénél fogva büntetőjogilag fe-
lelős lenne, de az alkalmazott fizikai
vagy pszichikai kényszer olyan fokú il-
letve természetű volt, hogy ennek la-
tása alatt a felbujtás fennforgásához
okvetlenül szükséges akarat, az ő re-
széről, mint tettes részéről nem
volt meg. "Az akarat tudatos el-

határozásáról itt nincs szó, hanem
 egy idegen akarat gépies megvalósítá-
 sáról." *) Reálítani ugyanis, mint
 büntetőtörvénykönyvrünk indokolása
 is fejtegeti — egészen mást jelent, mint
 valakit kényszeríteni. **) Az ilyen
 esetek hasonlítanak azokhoz, melyek-
 ben valaki mechanikai eszközt hasz-
 nál a büntett végrehajtására. Nyil-
 vánvaló, hogy nem lehet részességről,
 s így felbontásról szó, ha A úgy hatal-
 mába kerítette B-t, hogy ennek ke-
 zét vezetre aláírta vele egy hamis
váltót. Természetesen, mint *Ulassico*

*) Jnk. 10. l. **) Edvi-Illes. I. 183. l.

figyelmert, külömbiséget kell tenni a vis absoluta és a vis compulsiva között. „Ha a tettes szabad önelhatározása alapján nem ingatható meg, ha az erőszak oly mérvű volt, mely elől kitérni lehetett, mely a fizikai szabadságtól nem fosztotta meg az illetőt: igen természetes, hogy felbujtás forog fenn. Alig képezzetki kétegy tárgyat, hogy az erőszak is lehet felbujtási mód. Csakhogy a „vis absoluta” sohasem fogadható el ilyennek, mert ex valóságos gépszerű működésé alacsonyítja le az emberi szert, észrel és akarattal bíró tevékeny-

seget. A látszólagos felléptetésnek tehát nem minden erőszak útján más által létrehozott kényszer viszonya fellel meg, hanem csak a „vis absoluta” esete, azaz, midőn az emberi akarat-erő minden ellenállási erejét elcsatotta.” *) A fenyegetést is látszólagos felléptetésként kell kezelniünk, hogyha a fenyegetés oly természetű, mely fizikai szabadságtól, az önuralmi képességtől megfosztja az embert. Mert az esetben tettesnek azt kell tekinteniünk, aki az erőszakot alkalmazza. De természetesen, ha

*) *Classics*: 219. l.

a fenyegetés nem fosztja meg az illetőt személyes szabadságától, csúpsán bizonyos mértékben korlátozza azt, úgy a fenyegetés nemcsak hogy nem sárja ki a felbüjtést, hanem ép a felbüjtés eszközeként jelentkezik; a fenyegetést alkalmazásba vevő egyen mint felbüjtő vétetik tekintetbe.

2. A második esetről eblen a csoportban akkor beszélünk, ha a re-lekrő feltétlenül kötelező parancsot teljesít. A Büntetőtörvénykönyv 474. §-a idevonatkozóan a következőkép intézkedik: „ Nem esik beszámítás alá azon közhivatalnok, vagy a fegyveres

crönök az a tagja, aki a 472. és 473. §§.-
 ban meghatározott büntett vagy vét-
 ség elkövetésével, törvényes felsőbb-
 ségnek jogos hatáskörében kiadott ren-
 deletét teljesítette." Ilyenkor a kötele-
 ségek collisiójával állunk szemközt.
 A felsőbbség iránti engedelmesség kö-
 telessége összeütközik az állampolgári
 kötelességek egyik legfontosabbikával:
 a törvények tiszteletének és megtar-
 tásának kötelességével, s az utóbbi-
 nak meg kell hátrálni, a tételen in-
 tézkedések következtében, az előbbi
 előtt. Ilyenkor természetesen
 nem a parancs teljesítőjét, hanem

a parancs kiadóját kell felelősségre
vonnunk, s őt kell tettesnek tekinte-
nünk. Érdekes jelenség, — mint az
előbbi esetről hasonlóan láttuk —, a
parancs is a felbujtásnak egyik mód-
ját képezi, azonban ebben az esetben
felbujtásról még sem beszélhetünk,
mert kétségkívül előfordulhatnak
olyan viszonyok, midőn a parancs
elől meghátrálni lehetetlen és az aka-
ratoró a parancssal szemben nem kö-
pes az érvényesülésre. Például a ka-
tona, aki parancsnokától rendszeres
katonai parancsot kap, annak en-
gedelmeskedni tartozik. Ép azért,

ha valamely csoportosulásnál a tisztt
 a fegyver használatát vezényli, a le-
 gényesség ezért nem lehet felelős. Vagy
 a bírósági szoval, aki a formális szem-
 pontból kifogástalan bírói parancs
 következtében valakit letartóztat, min-
 ten nem vonható büntetőjogi felelős-
 ségre, mert itt úgy jön tekintetbe,
 mint a bírói hatalomnak püszta me-
 köze és nem hosszátközhatik a bírói
 végzés felülbírálatába. Berner itt
 nem látszólagosnak, hanem valósa-
 gosnak látja a felbízást, azon címen,
 hogy az, aki a parancsot fogadatosí-
 totta teljesen beszámítható állapot-

ban van, csak éppen büntetés nem éri. De éppen ez a kérdés, hogy miért nem éri? mondja Wlassics — s erre azt a választ adja: „Nem szabadon cselekedett az illető, hanem a felsőbbség formailag helyes parancsának vakon engedelmességet, következésképp nem számitható neki a tett. Azon kérdés, mikor feltétlenül kötelező valamely parancs, szoros összefüggésben áll a végszükség állapotának büntetőjogi kérdéseivel. A bírónak az adott esetben ki kell kutatni azon körülményeket, melyek a feltétlen engedelmességet követelték, vagy amelyek miatt éppen

nem mentheti magát valaki a vak engedelmesség kifogásával. "Annnyi bizonyos, hogy a vak engedelmesség köre, az egyéni szabadság, az alkotmányos eszmék fejlődése mellett, mindinkább szűkebb körre szorul és a polgári életben csak ritkán fordulhat elő eset, midőn valaki a vak engedelmességre való hivatkozással menekülhet tőlének követhetményeitől.

3. Harmadik eset a szándék hiánya folytán áll elő. Igen elterjedt példa erre az, hogy A, ki tudja azt, hogy C lakásában tartózik

kodik, ráveszi B-t arra, hogy lőjön
 be C ablakán. B tényleg lő és C
 lőttan hogy össze. Ez esetben A, kinek
 szándéka az ablak mögött tartózkodó
 C megölésére irányult, egyfelől a
 gyilkosság tetteseként, másfelől idegen
 ingó vagyon megrongálásáért, mint
 4 felbujtó felelős. Míg B csak szándé-
 kos idegen ingó vagyon rongálásért,
 esetleg gondatlanságból elkövetett em-
 berölés miatt vonható felelősségre.

Ennek egyik speciális esete
 az is, mikor a cselekvőn a szándék
 megron, de hiúsítja az a különös
 célt, mely a törvény szerint bűn-

nyos tényálladékokhoz hozzátartozik.

Írj hozzá fel erre egy példát:

„A ráveszi B-t egy gyújtogatásra. A-nak szándéka a B által elkövetendő gyújtogatással a biztosítási összeg megsemmisítésére irányul. Ebben az esetben tehát, míg A a biztosítási csalásnak (Btk. 382.§.) közvetett tettese és felbujtó gyújtogatóra (Btk. 422.§.), addig B csak a szándékos gyújtogatásért felelős. Az elkövetési cselekmény egymagában, alanyi bűnösség nélkül sajtótelon, hol pedig a törvény intézkedése folytán a céltat tényálladéki elemet képez, ott az általános szándéknak a köz-

vetlenül megvalósítani ohajtott cél-
ra kell irányítani, mert enélkül
az elkövetési cselekmény nem meríti
ki az illető cselekmény tényálladékát."

Ennek a csoportnak karak-
terisztikus megjelenési módja az az
eset, melyet *Wlassics* *) *Mittermayer*
példájával illusztrál, hogy tudni-
illik valaki mást vagy szándékosan
tévedésbe ejt, vagy másnak tévedé-
sét szándékosan felhasználja vala-
mely bűncselekmény elkövetésére, föl-
térve természetesen, hogy annak, aki
tévedésbe ejtetett, vagy annak té-

*) *Wlassics*: 216. l.

vedése felhasználtatott, szándékosság
nem esik terhére. Ha a lényeges, hogy
oly tévedés forog-e fenn, mely a szán-
dékosságot kizárja? Most ha nem
terheli a tettet szándékosság, úgy fel-
büjtési viszony, melynek lényeges kö-
vetelménye a felbújtott tettes szándé-
kossága, fenn nem forog. Ha teljesen
közönyös, hogy a tévedéslen lévő, vagy a
tévedésbe ejtett személy tette olyan-e,
mely a büntetőjogi gondatlanság be-
számítását vonja maga után, vagy
nem? Akár egészen ártatlan a té-
vedéslen lévő, akár terheli gondatlan-
ság, az teljesen irrelevans körülmény,

mert ha egyszer szándékosság nem terhelte a tettet, úgy az, akinek szellemi, értelmi behatása okozta a ténnyt, felbujtónak nem tekinthető. Azonban igen törmesáctes, hogy maga válik a büntett tettesévé. Mégpedig ő nem vétkes tettes, hanem szándékos tettes lesz, mert a gondatlan tettes valóban csak az alközpont szerepelt hatalmában.

Mitthermaier példája a következő: egy nő hájitalért fordul szomszédjához, s megnevezni előtte a férfit, akit e szor által magához fűzni akar. A megkeresett szomszéd ellessége lévén az illető férfinak, mérget

ad a nőnek, s feldűsítve ennek bájoló erejét, egyszerre mind a használat módjára nézve istástitást ad. A nő az istátitáshoz képest eszelekedvén, a férfi a bájital gyanánt beadott mérég következtében meghal. Természetes, hogy a szomszédot felbuztónak tekinteni nem lehet. A nőt nem terheli szándékosság. Ennek és a szomszédnak akaratát épen nem jellemzi egység. Résszerűség pedig csak ott fordulhat elő, ahol többen szándékosan közreműködnek valamely büntett elkövetésére. (Lásd a példát használja a Btk. ministeri indokolása is.)

Ezen esetekben is úgy

tűnik fel a tettes, mint a látszólagos
felbujtónak pusztán eszköze, miért is
a látszólagos felbujtó a tettes által el-
követett büntett tettesévé válik. Hebec-
sen figyelemre méltó azonban egyes írók,
hogy előfordulhatnak oly esetek, midőn
a látszólagos felbujtó által létre ho-
zott bűncselekményt nem lehet a lát-
szólagos felbujtónak oly minőségben be-
számítani, amilyen az, kapcsolatban
a látszólagos felbujtóval jelentkezik.
A látszólagos felbujtó esetleg egészen
más bűncselekményért vonandó
felelősségre, mint amit külső jelle-
ge szerint a látszólagos felbujtó el-

követett. Ilyen eset például az, hogy A egy őrizetelen nem lévő idegen ingó dolgot eladott a jóhiszemű B-nek és ezt fölbiztatja, hogy az általa megvett dolgot vegye el a tulajdonostól, C-től. Megtörtént. B-t teljes lehetlenség tolvajnak minősíteni; következésképp A sem felbujtója a lopásnak, de őt a lopás tettesének sem lehet tartani. A porosz főtorvénysek 1858. évi május hó 14.-én csalásnak minősítette A tettet, B-t pedig természetesen semmi sem terheli. *)

Ismerve a látszólagos

*) *Wlassico*: 217. l.

felbujtás esetét, lássuk, hogy miképen
 kell ennek a büntetőjogi alakzatnak
 a definicióját adnunk. Az eddigiek-
 ből kitűnik^{leg} a ma uralkodó tan
 szerint is a közvetett tettes vagy látszó-
 lagos felbujtó az, aki egy harmadik,
 büntetőjogi felelősségre nem vonható
 egyénnel, mint eszköz, követelti
 el az általa szándékolt büntetendő
 eseményt. Ezt szerint közvetett
 tettes az, „ki egy más, nem bűnös om-
 bert eszközül használ és ki ezzel va-
 lósítja meg az elkövetési eseményt.”
 Ugyanazak az eszkotheória alapján
 állnak a magyar írók is. Angyal

szerint közvetett tettes az a személy: „ki akarat – vagy tudathiany miatt – fel-
 lösségre nem vonható egyént használ-
 jel eszközül, az általa célba vett bün-
 tetendő cselekmény elkövetésére.” Finkay
 szerint pedig: „a közvetett tettes ép oly
 tettes – mintha ő maga saját testi ere-
 jével létesítette volna a cselekményt,
 mert a cselekmény valódi okozójának
 csak ő tekintendő, az általa felhasz-
 nált egyén itt csak eszköz volt.” *)

Így, hogy az eszköztheória nem nél-
 küöz minden fogatkozást, amak leg-
 jelesebb képviselői is elismerik.

*) Finkay: 311. l.

Mint minden jelenség, úgy a büntetendő esemény is: a causalitás.

A közvetett tettség és felbujtás fogalmi elhatárolása nevezetesen nem nyugszik szilárd pillérekben, mint Trk *) mondja. Mert egyesek, mint Bar, a közvetett tettség és felbujtás közötti megkülönböztetés alapját subjectív szempontból teszik meg. Bar szerint míg, a közvetett tettes szándéka feltétlen, egyenesen célra irányuló, addig a felbujtó elhatározása eshetőséges, vagyis arra az esetre szól, hogy a felbujtott szintén akarni és cselekedni fog. "E felfogás helytelen.

*) Trk: 7. l.

„Ugy a tettes, mint a felbujtó dolosa a tényálladék megvalósítására irányul. Tehát nem a szándék célja különböző, hanem pusztán az út, melyen e cél megvalósuláshoz jut. Büntetőtörvénykönyvrünk szerint felbujtó az, aki mást a büntett vagy vétség elkövetésére szándékosan reábir. (Btk. 69. §.) A felbujtás lényege a reábirásban, vagyis tisztán szellemi műveletlen áll. " *)

„Nem szabad azonban — írja Finkov** — a reábirásnak olyannak lennie, hogy a reábirt egyén önrendelkezését kizárja, mert akkor, mint

*) Trk. 7. l. **) Finkov: 319. l.

lelki kényszer, a tett elkövetőjét lessá-
mithatatlaná, a felbujtót pedig köz-
vetett tettesé tenné." Tehát a közre-
tett tetteség és felbujtás egymástól való
megkülönböztetése csakis objectív ala-
pon igazolható, mert a felbujtó és köz-
vetett tettes dolúsi egymást teljesen
fedik.

Látványlagos felbujtó, azaz köz-
vetett tettes ~~az~~ az, aki a büntető-
dő esemény tényálladekát más, bün-
tetőjogi felelősség alá nem eső személy
által valósítja meg. A közvetett tet-
test ezért büntetőjogilag ugyanolyan
felelősség terheli, mint a közvetlen tet-

test, mert a büntetendő esemény-
nek ő a valódi szerve.

Az új osztrák büntetőtörvény-
könyvi javaslat a közvetett tettség jo-
galmi meghatározását 12. §. 4. bekezdé-
sében így adja: „Aki előidézi, vagy köz-
reműködik abban, hogy más valaki,
akinek az szándékos esemény gyománt
be nem számítható, büntetendő esemé-
nyt kövessen el: tettesnek tekintendő.”*)

Drk Allert „A közvetett tettes-
ségről szóló tanulmányában beható
vizsgálat alá veszi azt a kérdést is,
hogy miként alakul közvetett tettség
*) Finkey: 311. l.

esetén a helyzet az előkészületi esemény és a kísérlet esetében. Elmélkedésének összefoglalása a következő: a közvetett tettességnek tettességi természetéből következnék, hogy ugyanakkor beszélhesünk itt is előkészületi, kísérleti és befejezett eseményről, mikor a közvetlen tettességnél. Egyesek azonban az általános szabályok alól kivételeket statuálnak.

Az előkészületi esemény és kísérlet közötti quantitatív különbség abban áll, hogy míg itt a véghezvitel már megkezdett, ott még nem. A véghezvitel fokai szerint azért a

kísérlet lehet: befejezett és le nem fejezett kísérlet. Befejezettnek akkor mondható a kísérlet, ha a tettes a tényálladékhöz tartozó tevékenységet teljesen fogamatossította, ha pedig nem fogamatossította, így befejezetlen kísérletről van szó.

Helytelen azért az a felfogás, mely kriminál-politikai szempontból a követett tetthez képest befejezett kísérletet alapít meg már az akarat elhatározás kiváltásakor. A kísérlet lényege a véghezvitel megkezdésében áll, ez pedig azokban a mozzanatokban nyilvánul, melyek a cselekmény tényálladéka-hoz tartoznak. Mindaddig

tehát, míg a tettes akaratelhatarozása
külső cselekményekben kifejezésre nem
jut: nem beszélhetünk kísérletről, csak
előkészületi cselekményről.

A ma érvényben levő bünte-
tőtörvények különböző méltányossági,
jelölen kriminál-politikai okokból, bün-
tetlenséget állapítanak meg a kísér-
leti cselekményekre, ha a cselekvő a bün-
tetendő cselekmény véghezvitelétől ön-
ként elállott, vagy pedig, ha már cselek-
véssel jogszétséget idézett elő, azt ön-
ként elhárította, azaz jóvátette. Btk.-ünk
szerint: „Nem büntethetik a kísérlet:

1, ha a tettes a megkezdett büntett

vagy vétség véghozzateletől önként elállott;

2.) ha a büntett vagy vétség tény-
álladéka-hoz tartozó eredményt, — mielőtt
cselékmenye felfedeztetett volna — ön-
ként elhárította." (Btk. 64. §.)

E szakasz első bekezdése a
be nem fejezett kísérletre, a második a
befejezett kísérletre vonatkozik.

A kísérlet büntetlenségének
biztosítása ugyanis kriminal-politikai
megfontoláson alapul. "A büntett még
nem vitetett véghoz — mondja az indokol-
lás*) — az eredmény nem követhetett
be, senki sem látta a tettet, a tettes sen-

*) Eötvös: 173. l.

bádorságában van a megkesedett ösvényen
 tovább haladni, vagy a felébredt lel-
 kiismeret szavára az utolsó porcon el-
 állani gonosz merényletetől. A böles
 törvényhozás még egyszer közbelép a bün-
 tettét megkordó egyén és a büntett kö-
 rsé, s a büntetlenség ígértével iparko-
 dik föltartóztatni a gonosz kezet, visz-
 szavacsní a szerecséttent a kötelesség
 ösvényére, mielőtt még a végső tett
 elkövettetett, illetőleg véghezvitetett vol-
 na." Röviden: a kísérlet büntetésének
 elengedése a tettes részére a jutalom jel-
 legével bír. Természetes tehát, hogy e
 jutalom csak azt illeti meg, ki arra

eredelmet szerzett. A követelt tettes és felbujtó ezek után befejezett kísérlet esetén csak akkor menekülnek a büntetés alól, ha a büntetendő cselekmény tényálladékaikhoz tartozó eredmény elhárításában maguk is részt vettek; illetve ha nem fejezett kísérlet esetén a követlen tettes, illetve felbujtott tettes elállását maguk is seorgalmazták.

De a felfogást a Btk. szervei sem ingatják meg; mert, mint a Btk-t Finkov értelmezi, a „kísérlet” szó alatt annak elkövetője értendő, „mintán nem a cselekmény, hanem az elkövető az, aki büntetetik.” (Finkov: 319. l.)

A látszólagos felbujtás irodalmának további nevezetes kérdése az, hogy előfordulhat-e a látszólagos felbujtás minden büntetelménynél.

A delictumok legtöbbször előfordulhat. Így nevezetesen mindazoknál a büntetendő cselekményeknél, melyeknek tényálladási elemei közé nem tartoznak: a tettes személyének különös fizikai vagy jogi tulajdonságai; továbbá azoknál, melyek minden különös formai kritérium nélkül is elkörvethetők. Kérdéses ellenben, hogy a tettes bizonyos fizikai vagy jogi tulajdonságait, mint különös tényálladási eleme-

ket magában foglaló delictumoknál,
mint pl. az erőszakos nemű közüülés-
nél, vagy a hivatali bünessélekmények-
nél, lehet-e ezen büntetendő esélekmé-
nyek közvetett tettese olyan személy,
ki a törvény által megkívánt fizikai
és jogi tulajdonságokkal nem rendel-
kezik; tehát az első esetben egy nő, a
másodikban egy nem hivatalnok?
Vagy végül lehetséges-e valakit vala-
mely büntetendő esélekmény közvetett
tettesének mondani, aki a formális
esélekményt nem maga követte el;
nem ő esküdött meg, nem ő mészelt
be stb., hanem másat használt fel

ennek elkövetésére?

Itek, az irodalmat ismer-
tetve, az írókat két nagy kategóriába
osztja. Az egyikbe azok tartoznak, kik
bizonyos büntetőjogi princípiumból ki-
származólag meghatározott delictumoknak
közvetett tettségi minőségben való el-
követését lehetetlennek tartják. A má-
sikba pedig azok, kik a közvetett tet-
teség előfordulását lehetőnek mond-
ják bármilyen büntetendő cselekmény-
nél.

Azt az álláspontot, hogy a
hivatali büntetendő cselekmények köz-
vetett tettese csak hivatalnok lehet, kü-

lönös részletezéssel indokolja Nagler.

Isorinte ahog ugyan nem jár kétség, hogy az intellektuális bünszerzőség fogalma a tettes jogkörét kiterjeszti arra is, hogy oly körülményeket valósítson meg, melyeket mint fizikai bünszerző nem tudott keresztül vinni; „de ez az alaptétel puortán a fizikai történetes területén belül érvényes, hol az eredmény eléréséről van szó; de nem terjed ki e tétel érvényessége a személy jogi tulajdonságainak hiányára.” *)

A hivatali bünszelekményeknek körvetett tettesi minőségben való elkö-

*) Trk: 14. l.

vetését az irodalomban még különösen Hohler, Merkel, Binding, Franck és Beling tagadják.

„Hogy a Negler felfogása, mint a többi különösen két tény helytelen megítéléséből származik. Így különösen Negler hangsúlyozza azt, hogy a közvetlen tettes jogi tulajdonsága a közvetett tettesre át nem vihető.

Ezzel szemben helyesen emeli ki Petri, hogy a felfogás magát a közvetett tettességet is mori felre, mert az elkövetési törekvés nem a közvetett tettes cselekménye. A közvetett tettes működése abban a szellemi vagy fizikai

ráhatalában áll, melyet az ország gyá-
nánt felhasználando személyre gyakorolt,
ezzel ő bűnös fejezte a működését, meg-
indította az események folyamatát,
melynek eredménye a büntetendő cse-
lekmény létrejötte, melyort tehát a
causalitás törvényei következtében, mint
tettes felel." *)

A másik tény: a hivata-
li büntetendő cselekmények jogi tör-
mészetének helytelen megítélése. Jó
ideig e cselekmények jogi törmésze-
te nem ismertetett fel. A helyes felis-
merés alapján azonban ma e szemé-

*) Trk: 14. l.

lyek büntetethetőségének alapjáról tud-
juk, hogy az nem a hivatali köteles-
ség megszegésén áll, hanem az ál-
lam és polgárai jogi érdekkörének és
az utóbbiak személyes szabadságának
veszélyeztetésén, illetve megsértésén.

Nyilvánvaló ezért, hogy a hivatali mi-
nőség Jeffersonforgása csak annál a sze-
mélynél kívántatik meg, ki az el-
követési tevékenységet, vagy éppen ki-
fejezését hasonlóan: a döntő tényeny-
ségi mozzanatot valósítja meg. Így
tehát az, ki egy büntetőjogi felcölös-
ség alá nem eső közhivatalnokot,
a személy hivatali minőségének tu-

dataiban bír rá egy bünesszékmeny
elkövetésére, bár ő nem közhivatalnok;
e delictum közvetett tettése." *)

Ila a felbujtás láteróla-
gos, — valójában nem felbujtással,
hanem közvetett tettességgel van dol-
gunk, mely külön helyet követel ma-
gának, mint oly természetes jogi
fogalom, mint akár a társ-tettesség vagy
a fizikai tettesség. Ennek a feladatnak
az új törvényhozások vannak hivat-
va megoldást szerezni, ami kifejezés-
re jut már az újabb chilei, holland,
spanyol és portugál büntetőtörvény-
*) Trk: 15. l.

könyvreklén. Reméljük, hogy a jöven-
dő magyar büntető kódex, e bünté-
tőjogilag igen fontos fogalom szá-
mára megfelelő helyet fog biztosí-
tani a tetteség és részség tanában.

Debrecen, 1924. november 10.

Dr. Frigyes

• K 10001/1954